

פניני הפרשה

פנינים נפלאים לפרשת וירא שנלקטו ע"י הרב אברהם פוליאס

גליון מס' 263

ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעברו כי על כן עברתם על עבדכם ויאמרו כן תעשה כאשר דברת (יח ה)

יש לעיין כיצד הותר לאברהם להזמין את האנשים לביתו מאחר ונידמו כערבים והרי ביו"ט אסור לאדם לזמן אצלו גויים, כמו שדרשו חז"ל לכם ולא לנכרים, והרי מעשה זה היה ביו"ט ראשון של פסח ואברהם שמר את כל התורה?

וביאר החתם סופר דהנה מצינו בפסחים שאם עבר ובישל ביו"ט לצורך חול אם זה ראוי לאכילה בו ביום לאורחים יהודים פטור משום הואיל וחזי לאורחים ונמצא שלא בישל לבטלה. והקשו שם התוס' לפי סברא זו כל אדם שעושה מלאכה בשבת יהיה פטור משום הואיל ושרי לחולה שיש בו סכנה? ותירצו בתוס' שכיוון שלא מצוי חולים הנמצאים בסכנת חיים לכך ל"א הואיל. והנה בבית אברהם באותו הזמן כל ילידי ביתו נימולו אתו אז היה מצוי שם הרבה חולים וממילא אין מניעה לבשל גם עבור ריבוי גויים כי יש הואיל וחזי לחולה שיש בו סכנה. ולפי"ז גם יתורץ מה הטעם אברהם לא הביא לאורחים לחם כמו שאמר בתחילה ואקחה פת לחם כיוון ששרה פירסה נידה כמבואר ברש"י, ויש להקשות הא האורחים היו גויים ומה אכפת לנו לטמאות אותם. ולפי הנ"ל יובן כיוון שכל מה שהותר לבשל לאורחים הוא משום הואיל דחזי לישראל אז כשזה לא טהור אסור.

ויקמו משם האנשים וישקפו על פני סדם ואברהם הלך עמם לשלחם (יח טז)

כתוב ברש"י ד"ה "וישקיפו" כל השקפה שבמקרא לרעה, חוץ מהשקיפה ממעון קדשך מה משמעותה של המלה משם?

וביאר החתם סופר שמשראו המלאכים את גודל צדקותו ומידת הכנסת האורחים של אברהם אבינו, בעת ובעונה אחת נזכרו בגודל רשעותה של סדם נתגברו בהם הכעס והקטרוג כלפי סדם פי כמה וכמה לפיכך אמר הכתוב "ויקומו משם האנשים" משם מביתו של אברהם אבינו, ונתגברה בהם ההשקפה כי יש להשמיד את סדם וישקיפו על פני סדם כפי שאמרו חכמינו "כל מקום שנאמר השקפה לרעה".

וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עשה (יח יז)

כתוב בבראשית רבה (מט ו) ר' נתן אמר אפילו עירובי חצירות היה אברהם יודע.

מדוע מצא המדרש להדגיש דוקא מצוה זו של עירובי חצירות הרי אמרו חז"ל בגמ' (יומא כח:): קיים אברהם אבינו את כל התורה כולה?

וביאר אדמו"ר מגור שהחידוש בזה כיון שאברהם אבינו היה יהודי יחיד בין העכו"ם כמו שקוראו הנביא יחזקאל (לג כד) "אחד היה אברהם" ובמסכת עירובין (כא:): נחלקו אם באופן זה חייב היהודי בעירוב, ואברהם אבינו ע"ה החמיר על עצמו וקיים.

ויסף עוד לדבר אליו ויאמר אולי ימצאון שם ארבעים ויאמר לא אעשה בעבור הארבעים (יח כט)

כתוב ברש"י ד"ה "ויזכור אלקים את אברהם" מהו זכירתו של אברהם על לוט, נזכר שהיה לוט יודע ששרה אשתו של אברהם, ושמע שאמר אברהם במצרים על שרה אחותי היא, ולא גלה הדבר, שהיה חס עליו, לפיכך חס הקב"ה עליו.

מדוע הוציאו חז"ל הכתוב מפשוטו שזכר אלקים את אברהם בעצמו?

וביאר בספר אמרי שפר כי הלשון זכירה שייכת רק במי שדרכו להיות נשכח ולפעמים עולה זכרונו אבל מי שאינו נשכח מלב תמיד לא שייך לומר נזכרתי מפלוני כיון שלא הסיח דעתו ממנו ולכך

הרי לכאורה תמוה איך שייך באברהם לשון זכירה מאחר שהרי אברהם אבינו עליו השלום נקרא אברהם אוהבי ואם כן כביכול מעולם לא נפסק זכרונו מה' ולכן פירשו חז"ל כי הזכירה היא על לוט על טובה שעשה לאברהם.

ויאמרו גש הלאה ויאמרו האחד בא לגור וישפט שפוט עתה נרע לך מהם ויפצרו באיש בלוט מאד ויגשו לשבר הדלת (יט ט)

למה סירבו כל כך אנשי מדום להכניס אנשים זרים אל ארצם?

וביאר בספר אמרי שפר משום שחוששים פן יתפסו אותם זרים את כל הכהונות הגבוהות במדינה ואת רסן השלטון תוך דחיקות רגליהם של ילידי הארץ וכך אמרו ללוט כיצד אתה דורש מאתנו כי נכניס הנה אנשים זרים בעוד רואה אתה כי האחד בא לגור וישפט שפוט הנה בא זר אחד והוא כבר נעשה לשופט הרי אם יבואו זרים רבים יקחו מאתנו את כל השלטון.

לכה נשקה את אבינו יין ונשכבה עמו ונחיה מאבינו זרע (יט לב)

למה כתוב לך בלשון זכר היה לו לומר לכה בלשון נקבה?

וביאר רבינו בחיי כי הבכירה הזהירה את הצעירה לעשות מעשה זכר כי דרך הזכר לכבוש את הנקבה וכו' כמו שדרשו "וכבשוה" וכבשה כתיב איש דרכו לכבוש ואין דרכה של אשה לכבוש, וממה שאמרו ואיש אין בארץ לבא עלינו התבאר כונתם כי בחסרון הזכרים מן הדור צותה על אחותה לנהוג בעצמה מנהג לכבוש ולתבוע ומפני ששנתה מנהג העולם וענין דרך ארץ כך שנה בה הכתוב במילת לכה שהוא לשון זכר.

ותשקין את אביהן יין בלילה הוא ותבא הבכירה ותשכב את אביה ולא ידע בשכבה ובקומה (יט לג)

לכאורה היה ראוי שיאמר בלילה ההוא למה כתוב בלילה הוא?

וביאר רבינו בחיי שמה שכתוב מילת הוא מפני שהוא שמו של הקדוש ברוך הוא וזה שדרשו חז"ל שהקדוש ברוך הוא סייע באותו מעשה ונזדמן להם יין במערה.

ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא ויתפלל בעדך וחיה ואם אינך משיב דע כי מות תמות אתה וכל אשר לך (כ ז)

כתוב בבראשית רבה פנ"ב שמכאן שאין התראה בבני נח.

הרי התרה בו ואם אינך משיב?

וביאר מרן החזו"א צ"ל דמלשון ואם אינך משיב כו' משמע שאפילו אם לא יקחנה לאשה רק שלא ישיבנה לאברהם מות ימות ואם כן יהא חיוב המיתה לא עבור הזנות אלא עבור הגזילה ואמרינן בגמרא בן נח נהרג על הגזל ולא ניתן להשבון ואם כן אי אפשר לומר שנהרג על שאינו משיב דאין השבה בבני נח ואם כן על הגזל הראשון נהרג ועל כך שנהרג בלא התראה אלא שאמר לו שאם ישיב ימחול לו.

ויהי כאשר התעו אתי אלקים מבית אבי ואמר לה זה חסדך אשר תעשי עמדי אל כל המקום אשר נבוא שמה אמרי לי אחי הוא (כ יג)

כתוב באונקלוס וְהָיָה כִּדְעָוָה עִמָּי בְּתַר עֹבְדֵי יְדִיאוֹן יְתִי קָרִיב ה' לְדַחֲלֵתָהּ מִבֵּית אָבִי וְאֶמְרִית לָהּ דִּין (נ"י דא) טִיבוֹתֵיךְ דִּי תַעֲבְדֵי עִמִּי לְכֹל אֶתְרָא דִּי נִהָר לְתַמְנָן אֶמְרִי עָלַי אַחֵי הוּא.

כתוב ברש"י ד"ה "ויהי כאשר התעו אותי" אונקלוס תרגם מה שתרגם.

מדוע אין רש"י מפרט מה שתרגם אונקלוס אומר או כתרגמו כפי שהוא נוהג לומר? ומה משמעותן של המלים תרגם מה שתרגם?

וביאר המהר"ם שפירא מלובלין שאדם המושלם מגשים תמיד בחייו את אשר הוא דורש ומלמד לאחרים, והלימוד והחיים אינם שני דברים נבדלים זה מזה וכך היו חכמינו הקדושים נוהגים מידה זו שהיתה בעצמם היו מטיפים אותה לאחרים, והוא היה אומר מה שהוא היה, ואת זה היה אומר,

וכידוע היה אונקלוס גר צדק אשר וויתר בשעתו על כהונה רמה בממלכת רומי האדירה והפך ליהודי אם הוא מפרש את הפסוק בשעה שעמים אחרים תעו אחרי אליליהם מעשי ידיהם קירב אותי אלקים לעבודתו מבית אבי הרי מפרש הוא כך מתוך חייו הוא ממש כפי שעשה הוא עצמו, וזוהי כוונת דבריו של רש"י אונקלוס תרגם מה שתרגם הוא תרגם את הפסוק כפי שתרגם את חייו הוא כלומר כפי שתרגם בשביל עצמו.

וה' פקד את שרה כאשר אמר ויעש ה' לשרה כאשר דבר (כ"א א)

כתוב בבא קמא (צ"ב). כאשר אמר אברהם על אבימלך דאמור רבנן כל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה, והוא ברש"י כאן. אם זהו דוקא כשמתכוין רק לטובת חבירו אז נענה תחילה או דגם אם מתפלל על חבירו ומתכוין כדי שהוא יענה תחילה אמרינן הכי?

וביאר בספר טעמא דקרא שמדברי המג"א בס"ס ר"ל סק"ו מבואר דגם אם מכיון שהוא עצמו יענה תחילה אמרינן הכי.

ויאמר אברהם אל נעריו שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה ונשובה אליכם (כב ה)

כתוב בחז"ל עם הדומה לחמור.

מה מקום מצא לו אברהם דוקא בשעה כזו לבזות אנשים ובפרט את אליעזר תלמידו?

וביאר בספר תפארת שלמה שאברהם ביקש לפרסם ולהפגין את גודל אהבתו ליצחק בנו עד כי בנו ישמעאל ותלמידו אליעזר אינם חשובים בעיניו אלא כחמורים ביחס ליצחק ואף על פי כן הולך הוא לשחטו לפני השם יתברך, ולפיכך נאמר אחרי הנסיון וישב אברהם אל נעריו ויקומו וילכו יחדיו שחזרו להיות חשובים בעיניו והוא הלך יחד אתם.

ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בני ויאמר הנה האש והעצים ואיה השא לעלה (כב ז)

למה המתין לשאול זה עד לאחר ג' ימים שראו המקום ולא שאל מיד כשיצאו שנאמר ויבקע עצי העולה?

וביאר בספר טעמא דקרא שיצחק הבין שהוא יהיה השא לעולה והסכים, אבל עתה שראה שאברהם נתן עליו עצי עולה הבין שהוא לא הקרבן דאם כן אסור להשתמש בו דהוי עבודה בקדשים כמו שכתוב בפסחים (ס"ו): ולכן שאל והשיב לו אברהם אלקים יראה וכו' ועדיין לא הקדשתיך ומותר לעבוד בך.

ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים ויאמר אברהם אברהם ויאמר הנני (כב יא)

טעם ניתנה המצווה לשחוט את יצחק מפי השם יתברך עצמו ואילו המצווה שלא לשחטו ניתנה מפי מלאך?

וביאר בספר דבש השדה שיש בדבר ללמדך כי כדי לעשות רעה לאדם אין לשמוע בקול איש ואפילו בקול מלאך כי אם רק בקול השם יתברך עצמו ואילו שלא לעשות רעה לאדם אפשר לשמוע גם בקול מלאך.

ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים ויאמר אברהם אברהם ויאמר הנני (כב יב)

כתוב ברש"י "אל תשלח" אמר רבי אבא, אמר לו אברהם, אפרש לפניך את שיחתי, אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע, וחזרת ואמרת קח נא את בנך, עכשיו אתה אומר לי אל תשלח ידך אל הנער, אמר לו הקב"ה, לא אחלל בריתי ומוצא שפתי לא אשנה, כשאמרתי לך קח מוצא שפתי לא אשנה, לא אמרתי לך שחטוהו אלא העלהו, אסקתיה אחתיה.

למה המתין אברהם מלפרש את שיחתו ולשאול עד כעת היה לו לשאול מיד כשנצטווה על העקידה, בתחילה אמרת כי ביצחק יקרא לך זרע ועכשיו והעלהו לעולה?

וביאר הגר"ח מבריסק שמיד שנצטווה על העקידה קח נא את בנך וגו' ולך לך וגו' והעלהו שם וגו' מיד נזדרז והלך שהרי זרזים מקדימים למצוות ולא שאל וחקר טעמים וביאורים אבל כעת שנתפנה ממעשה המצוה אז פירש שיחתו.

שם:

עוד הקשה הגר"ח מבריסק ז"ל הרי לפי תשובתו של הקב"ה שלא נאמר לו כלל שחטוהו אלא העלהו אם כן וכי טעה אברהם בהבנת הדברים הרי זה נאמר בנבואה ונביא יודע ומבין על נכון מה שמדברים אליו?

וביאר הגר"ח מבריסק שאכן ידע והבין אברהם שהציווי הוא והעלהו שם לעולה להעלותו לעולה בלבד אלא מכיון שעלה ונעשה עולה ממילא היה חיוב להיקרב על גבי המזבח מחמת דין קרבן עולה ולכן לקח המאכלת לשחוט את בנו והנפקא מינה בין אם נאמר שהיה ציווי על שחיטה או שחיוב שחיטה היה רק מחמת דין קרבן עולה שבו שאם אחר כך היה איזה אונס ולא היה יכול להקריבו אם המצוה והציווי היו על שחיטה הרי לא קיים המצוה אף שזה באונס ואונס רחמנא פטריה אבל קיום מצוה אין כאן אבל אם הציווי היה רק להעלותו עולה בלבד וחיוב הקרבה ממילא הוה הרי אף אם נאנס מלשחוט מכל מקום קיים המצוה שהרי עשה את הציווי וזה הביאור כאן שהקב"ה אמר לו העלהו שם לעולה ואחר כך שפיר קיים המצוה ומה שלא שחטו הרי זה באונס שאמר לו המלאך אל תשלח ידך וזהו שהשיב לו ה' יתברך שקיים המצוה בזה שהעלה אותו.

ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני (כב יב)

מדוע לא חשש אברהם פן אף קריאה זאת היא אחת מדרכי השטן להפריעו מקיום ציווי ה' כפי אשר השתדל להכשילו כל דרך הילוכו?

וביאר רבי שלמה בלוך (מתלמידי מרן החפץ חיים) כי מה שהזכיר המלאך שם אלקים "כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה) היתה זו הוכחה כי אמת הדבר וכי לא ישתמש לבטלה בשם קדוש, ועם כל זה אפשר עדיין לא נחה דעתו של אברהם אבינו עליו השלום כי שם "אלוקים" יתכן להשתמש גם לצד ההפוך ולא הורידו עדיין מן המזבח כי אם העלה את האיל עמו עד אשר יתברר לו כי אמנם כך הוא ציווי ה' וזהו מה שנאמר ויקרא אברהם שם המקום וכו' ה' יראה כלומר שהתפלל כתרגומו וצלי שיראה ויתגלה אליו בשם הוי"ה ואז ידע שמאת ה' היתה זאת ובאמת תיכף השיבו המלאך בשם הוי"ה ויאמר בי נשבעתי נאם ה'.

העלון נתרם

להצלחת התורם ובני ביתו בכל מעשה ידיהם

ולרפ"ש הרב אליעזר בן מרים בתושח"י והרב חיים בן שרה בתושח"י

והילד שמואל בן צביה בתושח"י והרב אברהם בן שרל בתושח"י

ולזרע של קיימא לאברהם בן מיכל ונעמי בת אסתר יהודית בקרוב ובנקל

ולע"נ רבינו מרן שר התורה רשכבה"ג ר' שמריהו יוסף חיים ב"ר יעקב ישראל קניבסקי

זצוק"ל נלב"ע ביום שושן פורים תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה.

וסבתי מרת מלכה בת ר' צבי יצחק קריזר ע"ה נלב"ע י"ב תשרי תשפ"ג

ניתן לקבל את העלון במילי: 4157546@gmail.com

אפשר לבקש גם בפלאפון אבל רק בין הסדרים **0534157546**

ניתן להוריד את העלון באתר דרשו, ביום חמישי. הדרכה: נכנסים לדרשו ובוחרים הורדת

עלוני, לחפש עלון בשם פנינים נפלאים, (לעלון קוראים פניני הפרשה – פנינים נפלאים).